

Klappmyss i Norskehavet

Innholdsfortegnelse

Klappmyss i Norskehavet

Publisert 18.01.2016 av Overvåkingsgruppen (sekretariat hos Havforskningsinstituttet)

I dag er det rundt 80 000 klappmyss i Vesterisen. Dette er en kraftig nedgang siden midten av forrige århundre. Da var det i størrelsesorden 1,3 millioner klappmyss i dette havområdet.

Klappmyssunge på is. Foto: Michael Poltermann

FAKTA

Fakta om klappmyss

Klappmyss (*Cystophora cristata*) er blant de største selene i Nordatlanten og dykker dypere enn noen annen nordatlantisk selart, dypere enn 1000 meter.

Ungene fødes på drivis i slutten av mars. Vesterisen er det eneste kjente stedet der klappmyssen føder unger i Nordøst-Atlanten. Etter dieperioden foretar klappmyssene ofte lange beitevandring, særlig til områdene rundt Færøyene og de Britiske øyene, men også til kontinentalskråningen utenfor norskekysten.

Dyptlevende fiskearter som kolmule, blåkveite og uer kan være viktige byttedyr for klappmyssen store deler av året. Med jevne mellomrom vender selene tilbake til iskanten utenfor Østgrønland og her står blekksprut, polartorsk og krepsdyr på menyen.

Kommersiell fangst av klappmyss i Vesterisen startet i 1920-årene og har primært vært utført av norske selfangere.

I 2010 ble klappmyssbestanden i Vesterisen klassifisert som sterkt truet på Norsk rødliste for arter. Dette er en forverring i forhold til 2006 versjonen av rødlista, hvor bestanden var klassifisert som sårbar. Endringen skyldes data som indikerer at bestanden sannsynligvis er redusert med over 50 prosent på mindre enn tre generasjoner. Vesterisbestanden av klappmyss har vært fredet siden 2007.

Kartet viser utbredelse av klappmyss i Nordøstatlanteren. Det skraverete feltet viser området hvor ungene fødes i Vesterisen, mens de blå feltene viser områder hvor selene legger seg opp på isen i juni-august for å felle den gamle pelsen. Det nordligste hårfellingsområdet brukes av den Nordøst-Atlantiske klappmyssbestanden, mens det sørlige brukes av den Nordvest-Atlantiske klappmyssbestanden som føder ungene sine ved Newfoundland.

STATUS OG TREND

Status og trend for klappmyss

Modellering av størrelsen av klappmyssbestanden i Vesterisen viser en kraftig nedgang fra 1946 til 1980. Mens bestanden var rundt 1,3 millioner dyr i 1946, var den redusert til rundt 200 000 dyr i 1980.

Nedgangen i bestanden skjedde i en periode med stort fangstuttak. På tross av en betydelig reduksjon i fangsten siden 1960- og 70-tallet har ikke bestanden tatt seg opp igjen. Flytellingene i årene 2005, 2007 og 2012 antyder tvert imot fortsatt en liten nedgang i ungeproduksjonen. Usikkerheten omkring tallene er imidlertid for stor til å si om denne nedgangen er reell.

Før den siste tellingen i 2012 forutsa modellen at det ville være en svak vekst i bestanden etter fredningen i 2007, men etter 2012 tellingen ser vi fortsatt ingen tegn til vekst. Det siste estimatet for totalbestanden av klappmyss i Vesterisen i 2013 er på ca. 82 000 dyr. Estimater er basert på en graviditetsrate på 70 prosent gjennom hele perioden (fra 1946 til 2012).

ÅRSAKER

Årsaker til trendene

I perioder med betydelig fangst er dette den viktigste påvirkningsfaktoren for klappmyssbestanden. Variasjon i reproduksjonsrater og naturlig ungedødelighet er sannsynligvis de viktigste påvirkningsfaktorene når det er lite fangst. Begge kan påvirkes av endringer i tilgang til byttedyr.

Is og strømforhold er sannsynligvis av stor betydning for klappmyssungenes overlevelsessjanser. På grunn av minking i isutbredelsen utenfor Nordøstgrønland de siste tiårene ligger iskanten nå oftere i den sterke sørgående Østgrønlandsstrømmen. Det kan føre til mindre gunstige forhold for ungene i den viktige perioden når de skal lære å fange byttedyr. Klappmyssunger dier bare ca. 4 dager og forlates deretter av moren.

Det kan heller ikke utelukkes at de endrede isforholdene kan ha ført til at noen av selene føder ungene sine andre steder, men det er ingen håndfaste beviser på dette. Nyere studier har vist økt forekomst av spekkhugger ved Østgrønland og mageprøver har vist at disse hovedsakelig spiser selunger. Foreløpig er det bare funnet grønlandsselunger i spekkhuggermagene. Hos isbjørn er det imidlertid funnet økt forekomst av både grønlandssel og klappmyss i dietten de senere årene. Håkjerring er også en mulig predator på sel i Vesterisområdet.

Miljøgifter og sykdommer er også av potensiell betydning for selungenes overlevelse og reproduksjonsratene. Klappmyss i Vesterisen har generelt høyere miljøgiftkonsentrasjoner enn grønlandssel i området, men man har så langt ikke funnet tegn til biologiske effekter hos de klappmyssene som har blitt undersøkt.

Det har vært en del bekymring for høy forekomst av brucellabakterier hos klappmyss i Vesterisen, siden bakterier av denne typen ofte fører til abort hos landdyr. Et nytt studie har imidlertid vist at klappmyssene ser ut til å kvitte seg med brucellainfeksjonen før kjønnsmoden alder og bakterien antas derfor ikke å ha noen vesentlig negativ effekt på bestanden.

KONSEKVENSER

Hva er konsekvensene?

De nyeste beregningene viser at klappmyssbestanden i Vesterisen fortsatt er langt under ønsket nivå, og at det foreløpig ikke er tegn til vekst i bestanden på tross av full fangststopp fra og med fredningen i 2007.

Det har imidlertid bare vært en enkelt flytelling av klappmyssunger etter fredningen og effektene av fredningen vil først vise seg om noen år, når en større del av årskullene som er født etter fangstforbudet har blitt kjønnsmodne. Samtidig er det tatt høyde for fredningen i bestandsframskrivningen, og den forutsier ikke noen snarlig vekst med de nåværende antakelsene om naturlig dødelighet, alder ved kjønnsmodning og graviditetsrater.

OM INDIKATOREN

Mer om overvåkingen

Vil du vite mer om hvordan overvåkingen skjer, kvalitet og usikkerhet ved dataene osv. kan du lese mer her:

› Overvåking av klappmyss

Indikator for Norskehavet

>

Dette er en av mange indikatorer for miljøtilstanden i Norskehavet.

Det finnes indikatorer for havklima, plankton, fisk, sjøfugl og sjøpattedyr, forurensning og menneskelig aktivitet.

Vi kan ikke overvåke alt. Overvåkingsgruppen for de norske havområdene har derfor valgt ut et sett indikatorer, som gir viktig kunnskapsgrunnlag om miljøtilstanden i Norskehavet.